

RADI DİKİCİ

"Ben Bir Celalîyim..."

KARAYAZICILAR

RADI DİKİCİ, Samsun'da doğdu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Bugüne kadar 16 kitabı yayınlanan Radi Dikici'nin *Ben Bir Celaliyim- Karayazıcılar* 17. kitabıdır.

Tarih ile ilgili kitapları:

Bu Şehr-i Stanbul ki - Osmanlı'nın İstanbul Macerası 1453-1924

Şu Bizim Bizans - Byzantium 330-1453

Bizans İmparatorluğu Tarihi - Byzantium 330-1453

The History of Byzantine Empire - Byzantium 330-1453

Dört İstanbul

Four İstanbuls

Bizansı Anlamak

Ben Bir Celaliyim-Karayazıcılar

Tarihi Romanları:

Theodora (Dansözlükten İmparatoriçeliğe)

Empress Theodora

Büyük Konstantin, Helena ve Fausta

Bizans İmparatoru Büyük Theodosius

Şans, Zafer ve... İmparator Heraklius

Biyografileri:

Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar

Cumuriyet'in Divası Müzeyyen Senar–Türk Musikisinin 75 Yılı Müzeyyen

Senar Efsanesi–O Bir Devdi, Bir Devirdi

Aşkın Kavurduğu Güneş: Zeki Müren

rdikici@demma.com

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 143

Genel Yayın Yönetmeni

Necip Azakoğlu

Editör

Necip Azakoğlu

Yayına Hazırlayan

Nevin Azakoğlu

Kapak tasarımı: Ömer Erduran, Emrah Apaydın

Sayfa tasarımı: Ahmet Çevik

Kapak Görseli: Karayazıcı İsyanı'nın temsili resmi

Birinci baskı: Mart 2020, İstanbul

İkinci baskı: Temmuz 2020, İstanbul

Boyutlar: 13,5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 160

ISBN: 978-975-2466-36-4

Baskı ve cilt

İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna

BAHÇELİEVLER-İSTANBUL

+90 (212) 496 11 11

Sertifika no: 44066

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi

Sertifika No: 17618

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86 GSM: 0530 370 74 11

www.tarihcikitabevi.com info@tarihcikitabevi.com

 tarihcikitabevi

 TarihciKitabevi

 tarihcikitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
--------------------	----

I. BÖLÜM: III. MURAT

İsyanı Dönemi Padişahları.....	21
Osmanlı İmparatorluğu Haritası – 1570-1600.....	24
Sultan III. Murat	25
Osmanlı'da Rüşvet (Pişkeş ve Hedaye)	36
Sadrazam Koca Sinan Paşa	40
Büyük Kuraklık ve Küçük Buzul Çağı.....	48

II. BÖLÜM: III. MEHMET DÖNEMİ

Sultan III. Mehmet	55
Haçova Meydan Savaşı	65
Cağalzade Yusuf Sinan Paşa	72
Fatih Kanunnamesi ve Devşirme Sadrazamlar.....	74
Sultan I. Ahmet.....	84

III. BÖLÜM: KARAYAZICILAR

Tarih Kitaplarında Abdülhalim Karayazıcı.....	89
Abdülhalim “Karayazıcı” Kimdir?	96
Abdülhalim ve Hasan Kardeşler.....	104
Abdülhalim Asker	108
Abdülhalim'in Kamu Görevi ve İsyanı.....	111
Devlet, Karayazıcı'ya Karşı Harekete Geçiyor	116
Deli Hasan Paşa İsyanı	126
Soyağacı	129

EKLER	137
--------------------	-----

KAYNAKÇA	155
-----------------------	-----

DİZİN	157
--------------------	-----

ÖNSÖZ

Bu kitapta “Karayazıcı Abdülhalim” hakkında yazılanların tümü onun tarafından bize bırakılan belgelere dayanmaktadır. Onun vasiyeti gereği bu bilgi ve belgeler 1550 yılında günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

Abdülhalim Bey, 1603 yılında Şihli'nin Oğuzeli beldesine yerleşip düzenini kurduğu zaman, üzerinde işlemeleri olan ahşap bir sandık alır. Oturup başından geçenleri yazdıktan sonra, babasının ölüm ve doğum tarihlerini de kaydeder. Daha sonra oğlu Salih'e şöyle vasiyet eder:

“Bizim ailemizden dünyaya gelecek en büyük erkek çocuk (erkek çocuk yoksa kız çocuk), tıpkı benim ve senin yaptığın gibi kısa da olsa yaptıklarını yazacak ve bu sandığa koyacak. Bu kuşaktan kuşağa böyle devam edecek. O da kendisinden sonra gelen kuşağa aynı şekilde vasiyet edecek.”

Örnek olarak bizim ailemizi vermek isterim. Bizim dedemiz Delihacıoğlu Salih Efendi'nin, soyağacında göreceğiniz gibi, oğlu olmaz, bir kızı vardır. O da annem Mukaddes Dikici'dir. Yukarıda açıkladığım gibi, annem de elinden geldiğince bana ailenin geçmişini yazdırdı. (Ben sonra onu nasıl tamamladığımı aşağıda anlattım.) Hikâyesini kısaca özetledikten sonra Abdülhalim Bey'den başlayarak, tüm ailenin soyağacını da yazarak oğlum Umurhan Dikici'ye teslim ettim ve kendisinin de aynı vasiyeti oğluna yapmasını vasiyet ettim.

Sözünü ettiğimiz sandık 1990 yılına kadar Karayazıcı Atalay ailesindedir. Onlar da kendi hikâyelerini yazıp sandığa koymuşlardır. Atalay ailesinin Çarşamba'da büyük bir bahçe içinde büyük bir konakları vardı ve sandık orada muhafaza ediliyordu. Hüseyin

Nail, Sinan ve Dr. Selim Atalay vefat ettikten sonra o büyük konak yıkılarak müteahhide verilir ve yerine apartman yapılır. Zamanın çocukları için muhtemelen o sandığı koyacak yer yoktur. Nasıl olduysa, Hüseyin Nail Atalay'ın da ifade ettiği gibi, o sandık kaybolur. Neyse ki, Hüseyin Nail Atalay'a ve Dr. Selim Atalay'a müteşekkirimiz, kitabın ekinde göreceğiniz gibi, sandığın içeriğini ve 469 yıllık soyağacını yazıp bize ulaştırmışlardır.

Bu kayıtlardan yola çıkarak kitabın adını "Ben Bir Celaliyim" koymamda mübalağa yoktur. Çünkü ben bir Karayazıcı'yım. Abdülhalim Karayazıcı'nın 12. kuşak torunuyum. Bir Karayazıcı olarak, 2013 yılında ölen annemden sonra Karayazıcı ailesinin lideri, daha doğrusu en büyüğü benim. Bu liderlik görevinin manevi bir değeri dışında başkaca bir anlamı yoktur.

Aşağıda anlatacağım olay sonucunda ailenin kitabını yazmaya karar verdim. Çünkü ailede bunu yapacak başka bir kişi yoktu. Zor bir görevi üstlendiğimi biliyordum. Ailemin tarihini yazmak ve bunu tarafsız bir gözle aktarmak zorundaydım. Bunun için elimden gelen tüm gayreti gösterdim. Tüm yönleriyle tarihi gerçeklere ve elimde bulunan, ancak bugüne kadar açıklanmamış belgelere dayandığımı ifade etmek isterim. Ancak benim açımdan ilk zorluk şuydu: Osmanlı İmparatorluğu tarihiyle ilgili bilgilerim, 2000 yılında yazdığım *Bu Şehr-i Stanbul ki / Osmanlı'nın İstanbul Macerası* adlı kitapla sınırlıydı. Çünkü yaklaşık otuz yıla yakın bir süredir Bizans İmparatorluğu tarihi üzerine çalışmalarım devam ediyordu ve ben dünyada çok az yazarın cesaret edebildiği 1123 yıllık imparatorluğun tarihini yazmayı düşünüyordum.

Tüm hazırlıklarımı buna göre yaparken bir husus hep dikkatimi çekiyordu. 1300'lü yılların ortasından başlayan Osmanlı-Bizans ilişkileri ve özellikle 1453 yılında İstanbul'un fethiyle ilgili bize öğretilenler çok farklıydı. 100.000 kişilik Osmanlı ordusuna karşı 7.700 kişilik Bizans ordusunun 54 gün süren ve bir masal niteliğini andıran direnci ve hemen fetihten sonra Fatih Sultan Mehmet'in davranışı beni çok şaşırtmıştı. Önemli bir süre düşündüm,

KAYNAKÇA

- Afyoncu, Erhan, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, Yeditepe Yayınları, 2016
- Ahmet Rasim, *Osmanlı Tarihi*, Hürriyet Yayınları, Üçdal Neşriyat, II. Cilt, 2012
- Akdağ, Mustafa, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlilik Kavgası, Celali İsyanları*, YKY, 2009
- Altan Çetin, *Tarihin Saklanan Yüzü*, İnkilap Yayınevi 2015
- Akşin Sina, Kurt Metin, Faroqhi Suraiya, Zafer Toprak, Yurdaydın Hüseyin Ödeken Ayla, *Zirveden Çöküşe Osmanlı Tarihi, 1600-1908*, Milliyet Yayınları, II. cilt, (Tarih yok)
- Bahadınhoğlu, Yavuz 22 Ekim 2018 tarihli makalesi, *Osmanlı'yı Devşirme Sadrazamlar Yıktı*, 22 Ekim 2018 tarihli Yeni Akit Gazetesi makalesi
- Barkey, Karen; *Bandits and Bureaucrats, The Ottoman Routs and State Centralization*, Cornell University Press, 1994
- Çulcu, Murat, *Türkiye'de Mafya'laşmanın Kökenleri*, Her Sakaldan Bir Kıl, E Yayınları, 2001
- Koçu, Reşad Ekrem, *Dağ Padişahları*, Doğan Kitap 2016
- Danişman, Zuhuri, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, cilt 8, Yeni Matbaa, 1965
- Danişmend, İsmail Hami; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Doğu Kütüphanesi, 6 cilt, 2011
- Dikici, Radi; *Bizans İmparatorluğu Tarihi, Byzantium 330-1453*, Remzi Kitabevi, 2007
- Dikici, Radi; *Dört İstanbul*, Remzi Kitabevi, 2016
- Divitçioğlu Sencer, "Oyun Teorisi" *Bağlamında Celali İsyanları*, (1596-1611), *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7/8, 1999
- Gümüş, Ercan, *Tarihçi ve Asi, 16. Yüzyıl İsyanlarının Osmanlı Tarih Yazımına Yansımaları*, Libra Kitapçılık, 1018
- Griswold, William J., *Anadoluda Büyük İsyan 1591-1611*, Tarih Vakfı Yayınları, 2000

- Hammer, Joseph von, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 3 cilt, Hürriyet Yayınları, 2017,
- Hayrullah Efendi, *Devlet- Aliyye-i Osmaniye Tarihi*, (Hazırlayan: Zuhuri Danışman), 10 cilt, Son Havadis yayınları, 1971
- İnalcık Halil, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi-I*, 1300-1600, Türkiye İş Bankası Kültür yayınlar, 2016
- İnalcık, Halil, *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Hakkında Araştırmalar*, IV Cilt, Türkiye İş Bankası Yayınlar, 2018
- İslam Ansiklopedisi - İslam Âlemi, Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lügatı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 20 (Yazarı Yok)
- Jorga, Nicole, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, V cilt , Yeditepe Yayınları, 2009
- Kaleli, Lütfü, *Anadolu'yu Aydınlatanlar*, Berfin, 2016
- Lamartine, Alphonse de, *Osmanlı Tarihi*, Sabah Yayınları, 2 cilt, 1991
- Naima Mustafa Efendi, *Naima Tarihi*, Zuhuri Danışman Yayınevi, 6 cilt, 1967
- Öztuna, Yılmaz, *Osmanlı Devleti Tarihi*, II Cilt, Faysal Finans Kurumu Yayınları, 1986
- Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, (Hazırlayan Bekir Sıtkı Baykal), 2 cilt, Kültür Bakanlığı, 1992
- Sakaoğlu Necdet, *Bu Mülkün Sultanları*, Oğlak yayıncılık, 1999
- Selaniki Mustafa Efendi, *Tarihi Selaniki*, II cilt, Türk Tarih Kurumu, II Cilt, 1999
- Sertoğlu Mithat, Cezar Mustafa, *Mufassal Osmanlı Tarihi, Resimli-Haritalı*, Türk Tarih Kurumu, V. Cilt, 2011
- Tektaş, Nazım, *Sadrzamlar, Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı*, Çatı KİTAPLARI, 2002,
- Tveritinova Anna S, *Karayazıcı Deli Hasan İsyanı*, Aya Kitap, 2006
- Ulusoy, Osman, *Büyük Kaçgun*, Akıl Fikir Yayınevi, 2018
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 3, 2 Kısım, Türk Tarih Kurumu, 2016
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; *Osmanlı Tarihi, VI Cilt*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2016
- White, Sam; *Osmanlı'da İsyân İklimi, Erken Modern Dönemde Celali İsyanları*, 2013
- Yücel Yaşar, Sevim Ali, *Türkiye Tarihi, III cilt*, Sabah Yayınları, 1991

DİZİN

- Ahmet (I.) 14, 20, 23, 48, 76, 81, 84, 85, 86
Ahmet (II.) 77
Ahmet Paşa 113, 114
Akdağ, Mustafa 14, 93, 124
Ali Ağa (Abdülhalim Karayazıcı'nın babası) 14, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 130
Alibeyoğlu Halim Şah 96
Ali Paşa 111, 112
Aliye Hanım 107
Anastasius (I.) 101
Apaydın, Emrah 20
Arabacı Süleyman 115
Arakel 93
Arnavut Hüseyin 115
Atalay, Atilla 136
Atalay, Aydın 20, 136
Atalay, Burcu 136
Atalay, Dr. Selim 135
Atalay, Emin 136
Atalay, Galip 19, 20, 98, 135, 136
Atalay, Gül 136
Atalay, Halit 20, 96, 100, 134, 135, 136
Atalay, H. Ateş 136
Atalay, Hüseyin Nail 12, 19, 20, 96, 98, 100, 120, 134, 135
Atalay, Kemal 133
Atalay, Necmi 17, 19, 97, 134, 135, 136
Atalay, Selim 12, 19, 20, 96, 98, 99, 120, 125, 134
Atalay, Sinan 12, 17
Ayas Paşa 40, 41
Ayşe Sultan 79, 81
Azakoğlu, Necip 18, 20
Baldwin 104
Barbarigo, Nicolo 29
Barbaros Hayrettin Paşa 29
Barthory 34, 67
Bayezit (II.) 75
Beylerbeyi Hüseyin Paşa 89
Bostanzade Efendi 47
Büyük Konstantin 74, 100
Cafer Paşa 66
Çağalzade Yusuf Sinan Paşa 23, 48, 56, 68, 71, 72, 73, 81, 82, 84, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 116, 118
Canfeda Hatun 31
Cavit Efendi 97, 134
Cerrah Mehmet Paşa 23, 81
Cezar, Mustafa 14
Cicala, Scipione di 72
Çandarlı Halil Paşa 83
Çelebi Kadı 118
Çelebi Mehmet 78
Çulcu, Murat 14
Çulcu, Mustafa 116
Damat İbrahim Paşa 56, 57, 66, 80, 81, 114, 116
Dandolo, Vincenzo 95
Dânişmend, İsmâil Hâmi 92
Davut Ağa 110
Delihacıoğlu Abdullah 132, 133
Delihacıoğlu Abdülaziz Efendi 133
Delihacıoğlu Salih Efendi 132, 133

- Deli Zülfikâr 115
 Demetrius 75
 Dikici, Mehmet 134
 Dikici, Mukaddes 11, 133, 134
 Dikici, Sevgi 134
 Dikici, Umurhan 11
 Diyarbekir Beylerbeyi Vezir Hüsrev Paşa 23
 DüNDAR 115
- Emir Derviş 95
 Erduran, Ömer 18, 20
 Evliya Çelebi 39
- Fatih Sultan Mehmet 13, 36, 74, 75, 76, 82, 83
 Ferhat Paşa 34, 45, 56, 57
 Feridun Bey 26
 Fethiye 134
 Fikri Ağa 134
- Gelibolulu Âli 58
 Griswold, William J. 14, 94, 95, 99, 129
- Hac Gevheri Memluk Sultan 81
 Hacı İbrahim Paşa 22, 119, 121
 Hacı Mustafa Ağa 134
 Hacı Salih Ağa 107
 Hadım Cafer Paşa 56
 Hadım Hasan Paşa 62, 63, 81
 Hadım Mesih Mehmet Paşa 80
 Hammer, Joseph Von 14, 25, 57
 Hamza Mirza 72
 Handan Sultan 76, 84, 85
 Hatice (anneanne) 16
 Hatice Muazzez Sultan 77
 Hayrullah Efendi 56, 91, 92
 Hazreti Muhammed 49
 Helena Dragaş 75
 Hoca Sadettin Efendi 30, 33, 47, 56, 61, 64, 67, 69, 72
- Hüma Sultan 79, 125, 126
 Hürrem Sultan 85
 Hüseyin Paşa 22, 94, 116, 117, 118
- Ioannes Palaeologus (VIII.) 75
- İbrahim Paşa 67, 72, 95, 117
 İncalcık, Halil 38
 İsmâil Hâmi Dânişmend 61
 İsmihan Sultan 29, 78
- Jorga, Nicolae 60, 91
- Kadızaade Ahmet Efendi 33, 34
 Kâfir Murad 115
 Kanijeli Siyavuş Paşa 34, 44, 45, 80
 Kanuni Sultan Süleyman 28, 29, 40, 46, 58, 65, 72, 75, 78, 79, 82, 102
 Kapı Ağası Gazanfer Ağa 27
 Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa 25
 Karamanî Mehmet Paşa 74
 Kara Üveys 27, 28, 32, 34
 Karayazıcı, Abdullah 131, 132, 133
 Karayazıcı, Abdülhalim 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 83, 84, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 130
 Karayazıcı, Bey Ağa 131
 Karayazıcı, Delihacıoğlu Abdullah 133
 Karayazıcı, Delihacıoğlu Abdülaziz 134
 Karayazıcı, Delihacıoğlu Hüseyin 132
 Karayazıcı, Delihacıoğlu Mehmet 132, 133
 Karayazıcı, Delihacıoğlu Salih 11, 16, 130, 131, 133
 Karayazıcı, Hasan 14, 19, 23, 35, 86,

- 91, 105, 109, 111, 113, 121, 123,
124, 126, 127, 128, 129, 130, 131
- Karayazıcı, Hatice 133
- Karayazıcı, Mehmet 131, 132, 133
- Karayazıcı, Mehmet Sofu 131
- Karayazıcı, Mustafa 133
- Karayazıcı, Salih 133
- Karayazıcı, Salih Koç 131
- Kâtip Çelebi 93, 120, 121
- Kayra, Cahit 18, 20
- Kılıç Ali Paşa 59
- Kizir Mustafa 115
- Koca Sinan Paşa 34, 37, 40, 41, 42,
43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53,
56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 78,
79, 82, 83
- Koçi Bey 39
- Koçu, Reşad Ekrem 95, 125
- Konstantin (XI.) 75
- Kont Cicala 72
- Kösem Sultan 85
- Kuyucu Murat Paşa 86, 87, 90, 129
- Lala Mehmet Paşa 56, 80
- Lala Mustafa Paşa 41, 42, 79
- Lamartine, Alphonse de 92
- Lamb, H. H. 51
- Mahinur Hanım 106, 107, 108, 130
- Mahmut (I.) 77
- Maximilian 67
- Maximilian (II.) 34
- Maximilien 38
- Medici, Catherine de 32
- Mehmet Çelebi 56
- Mehmet Efendi 134
- Mehmet (III.) 13, 14, 20, 22, 31, 40,
47, 48, 49, 50, 53, 55, 56, 58, 60,
63, 64, 65, 66, 67, 75, 76, 78, 80,
81, 84, 85, 86, 89, 92, 110, 113,
116
- Mehmet Paşa 46, 117, 118
- Mihrimah Sultan 72, 79
- Miloş 35
- Mimar Sinan 32
- Murat (I.) 35, 77
- Murat (II.) 78
- Murat (III.) 13, 20, 21, 25, 26, 27, 28,
29, 31, 32, 35, 37, 38, 39, 40, 48,
49, 50, 52, 53, 55, 56, 64, 65, 78,
81, 82, 85, 86, 89
- Murat (IV.) 76, 77, 85
- Mustafa Efendi 85
- Mustafa (I.) 76, 85
- Mustafa Selaniki Efendi 115
- Müren, Zeki 13
- N
- Naima Mustafa Efendi 14, 90, 119,
129
- Nesime Hanım 134
- Nişancı Leyzade Mehmet 74
- Nurbanu Sultan 25, 27, 31, 32, 33, 37,
43, 44, 82, 84, 85
- Ortaylı, İlber 72
- Osman (II.) 76, 85
- Osman (III.) 77
- Özdemiroğlu Osman Paşa 72, 80
- Parlak, Abdullah 136
- Parlak, Abdurrahman 134, 135
- Parlak, Mehmet 20, 99, 135, 136
- Peçevî İbrahim Efendi 14, 68, 90,
126
- Piraye Hanım 107, 109, 111, 113, 124
- Rasim, Ahmet 14, 38, 92
- Rüstem Paşa 103
- Sadettin Efendi 26, 27, 28, 43
- Safiye Sultan 31, 33, 43, 44, 45, 62,
66, 82, 84

- Sait Ağa 99
 Salih (Karayazıcı Abdülhalim'in oğlu) 11, 16, 108, 109, 122, 130
 Selanikî Mustafa Efendi 14, 38, 58, 89
 Seleucus Nikator (I.) 103
 Selim (II.) 25, 28, 29, 65, 78, 82
 Senar, Müzeyyen 13
 Serdar-Ekrem Sinan Paşa 48
 Serdar Ferhat Paşa 80
 Serdar Hasan Paşa 119
 Sevim, Ali 92
 Sinan Paşa 103
 Sinan Paşazade Mehmet Paşa 22, 118, 119, 121
 Sokullu Mehmet Paşa 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 41, 64, 78, 79, 81, 83, 84, 119
 Sokulluzade Hasan Paşa 23, 56, 119, 121, 122, 123, 127
 Sultan İbrahim 77
 Sun'ullah Efendi 56, 118
 Süleyman Ağa 58
 Süleyman (II.) 77
 Şahverdi 14, 99, 112, 113, 114, 115, 123, 124, 127
 Şehzade İbrahim 86
 Şehzade Mehmet 79
 Şehzade Mustafa 76, 85
 Şemsi Ahmet Paşa 79
 Şemsi Paşa 27, 28, 37
 Taş, Hatice 20
 Tekeli Lala Mehmet Paşa 80
 Tekeli Mehmed 115
 Telli Mehmet Paşa 83
 Timur 75
 Tiryaki Hasan Paşa 64
 Tveritinova, Anna S. 93, 126
 Uluç Reis 72
 White, Sam 14, 51, 53
 Yavuz Sultan Selim 59, 75, 79, 80
 Yemişçi Hasan Paşa 81, 82
 Yıldırım Bayezit 75
 Yıldızlı İbrahim 115
 Yirmibeşoğlu, Şen 135
 Yunus Ağa 68
 Yücel, Yaşar 92
 Zengi, İmadeddin 104